

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות -

פרק שביעי - שמיני

ברכת המזון

סוגיה לא: סדר ברכות ההבדלה

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

סוגיה לא: סדר ברכות ההבדלה

*

רקע

אגב הדיון במחלוקת בית הלל ובית שמאי בסעודה, דנה המשנה בסדר הברכות כשברכת המזון והבדלה נאמרות על כוס אחת. הגמ' מביאה ברייתא שבה מחלוקת בית הלל ובית שמאי היא בסדר ברכות ההבדלה.

מקורות

- א. גמ' נב: "בש"א נר ומזון... נהגו העם כבית הלל אליבא דרבי יהודה"
  - ב. תלמידי רבינו יונה לח: ד"ה מתני' ב"ש אומרים נר ומזון בשמים והבדלה
  - ג. רמב"ם הל' שבת פכ"ט הכ"ד
  - ד. שו"ע סי' רצו סע' א
- סי' רצט סע ד, ומשנה ברורה

הסבר הסוגיה

בית שמאי אומרים: נר ומזון בשמים והבדלה. ובית הלל אומרים: נר ובשמים מזון והבדלה.
[גמ' נא:]

נחלקו בית הלל ובית שמאי בסדר הברכות הראוי למי שמבדיל ומברך ברכת המזון על כוס אחת, ונחלקו התנאים במה נחלקו בית הלל ובית שמאי. התנא של משנתנו הוא רבי מאיר. לדעתו, אין מחלוקת בין בית הלל ובין בית שמאי בסדר ברכות ההבדלה: יין, נר, בשמים וברכת ההבדלה. מחלוקת בית הלל ובית שמאי היא רק כשמבדיל ומברך ברכת המזון על כוס אחת - לבית שמאי מקדימים רק את ברכת הנר לברכת המזון, ולבית הלל מקדימים לברכת המזון גם את ברכת הבשמים. רבי יהודה [נב:] חולק, ולדעתו המחלוקת אינה מיוחדת למי שמברך ברכת המזון ומבדיל על כוס אחת, ולכולם פותחים בברכת המזון ומסיימים בברכות הבדלה. מחלוקת בית שמאי ובית הלל היא בסדר הברכות של ההבדלה - לדעת בית שמאי מקדימים ברכת הנר לברכת הבשמים, ולדעת בית הלל מקדימים את ברכת הבשמים לברכת הנר.

שיטת רבי יהודה ברורה. ברכת המזון קודמת תמיד לברכת היין, וברכות ההבדלה נאמרות לאחר ברכת היין, ולכן כשמשלבים הכול ביחד הסדר המתבקש הוא ברכת המזון, ברכת היין ושאר ברכות ההבדלה¹. אבל שיטת רבי מאיר צריכה הסבר, מדוע לברך את ברכת המזון באמצע ברכות ההבדלה?

¹ סוגיותנו אינה מזכירה את ברכת היין, אך מדברי הגמ' בפסחים [נד:]: "סודרן על הכוס", משמע שמברך ברכת היין לפני בשמים ונר.

אולי ניתן להסביר, שדברי רבי מאיר נובעים מהבנה מסוימת של ברכת הנר וברכת הבשמים. ניתן להבין ששתי הברכות הללו הן חלק מההבדלה, הבדלת שבת מימי החול זקוקה לשתי ברכות אלו המבטאות את ההבדל בין השבת לבין ימי החול. הנר מבטא את המלאכות האסורות בשבת, והבשמים את הנשמה היתרה שיש בשבת. אולם ניתן להבין ששתי הברכות הללו אינן קשורות להבדלת השבת מימי החול, אלא לזמן מוצאי שבת עצמו. מברכים על הנר שנברא במוצאי שבת, ומשיבים את הנפש החסרה במוצאי שבת. רבי יהודה סובר כהבנה הראשונה, ולכן אין להפסיק בברכת המזון באמצע ברכות ההבדלה, ואילו רבי מאיר סובר כהבנה השנייה, ולכן לדעתו אין קשר מהותי בין הברכות הללו, ועדיף לברך על פי הסדר שהאדם התחייב בברכות [עיין תלמידי רבנו יונה לח: ד"ה מתני' ב"ש].

סיכום

נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר אם מחלוקת בית הלל ובית שמאי היא בסדר ברכות ההבדלה או בסדר הברכות של הבדלה וברכת המזון על כוס אחת. ניתן להבין שמחלוקתם נובעת מהבנת מהות ברכת הנר וברכת הבשמים, אם הן חלק מהותי מההבדלה בין קודש לחול או שאינן קשורות להבדלה זו.

הלכה

השו"ע [סי' רצו סע' א] פוסק כרבי יוחנן שנהגו העם כבית הלל אליבא דרבי יהודה, שסדר הברכות הוא: יין, בשמים, נר והבדלה. כמו כן, פוסק השו"ע [סי' רצט סע' ד] שכאשר מבדיל ומברך על כוס אחת, מברך תחילה ברכת המזון על הכוס ואחר כך מבדיל עליה.